

Verksamhetsberättelse 2021

KULTUREN

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Året som gått

Precis som det föregående året präglades 2021 av coronapandemin, även om prägeln detta år tog sig något annorlunda uttryck, framför allt eftersom detta andra pandemiår inte kom som någon överraskning. I planeringen hade vi på många områden tagit höjd för ännu ett år som skulle komma att präglas av pandemin. Vi hade räknat med lägre besöksiffror, lägre publika intäkter, utvecklingsprojekt i pausläge och personalkostnader som skulle hållas nere. Tyvärr visade det sig att planeringen till stora delar stämde. Vi gick in i året med den mest omfattande nedstängningen av Kulturen under de två pandemiåren 2020 och 2021. Från annandag jul 2020 till 24 januari 2021 höll vi alla inomhuslokaler stängda. Museets utomhusmiljöer var dock öppna med fri entré. Redan sista veckan av januari fanns ett nationellt regelverk på plats som innebar att vi kunde öppna hela museet med begränsningar i antal kvadratmeter per besökare.

Under våren och försommaren började pandemin stegvis att släppa taget, i takt med att allt större delar av befolkningen vaccinerades. Men både nationaldagsfirandet och midsommarfirandet ställdes in för andra året i rad och först under semesterperioden började besöksiffrorna att återhämta sig. Under sommaren såg vi också att den inomeuropeiska turismen till stora delar kom tillbaka. Inledningen av hösten påverkades av att universitetet fortsatte med viss distansundervisning och den utomeuropeiska turismen hade ännu inte hämtat sig. Året avslutades med ett fint höstlov och rekordartat Julstök. Även om det kom tillbaka en del mindre omfattande restriktioner över julen är huvudintrycket att vi nu är på väg in i den postpandemiska perioden.

Det vi är mest stolta över är att Kulturen har hållit öppet. Det har berott på två faktorer, dels har det varit möjligt att hålla öppet eftersom museet är uppbyggt med stora inom- och utomhusmiljöer, dels har det varit viktigt för oss att hålla öppet så mycket som möjligt. I styrelsen och museiledningen har det genomgående varit konsensus att göra vad vi kan för att hålla vårt museum öppet. I efterhand känns detta som en riktig inriktning. Bedömningen är att verksamheten har tagit mindre skada än om vi hade stängt stora delar, och öppethållandet har även varit uppskattat hos många av våra medlemmar och besökare. Vi känner att det finns en relativt stor grupp människor för vilka ett öppet och tillgängligt Kulturen har varit viktigt, kanske till och med en hjälp att ta sig genom pandemin.

Naturligtvis har föreningens och därmed museets ekonomi påverkats på många vis. Framför allt har entréintäkterna och intäkter kopplade till den publika verksamheten minskat. Vi har gjort besparingar som inneburit att investeringar skjutits på framtiden och flera tjänster har vakantsatts efter hand som de blivit lediga. Under 2021 kunde Kulturen ta del av vissa riktade stödåtgärder till vår sektor och eftersom vi fick besked om dem redan till midsommar var det möjligt att ägna hösten åt att genomföra en del av den verksamhet som lagts på is. Det innebär att vi kunde göra angelägna investeringar i byggnaderna och även att vi kunde initiera och delvis slutföra en del viktiga projekt inom samlingsvård.

Under slutet av året började även entréintäkterna att hämta sig och museibutiken har gått bra genom hela pandemin. Trots att besöksiffrorna för 2021 blev 60 % av 2019 års siffror kunde butiken ändå öka sin omsättning. Julstöket blev också en framgång och vi lyckades både tangera vårt tidigare besöksrekord från 2019 och prestera det bästa ekonomiska resultatet hittills för ett Julstök. Vår tidigare restauratör drabbades hårt av pandemin och tvingades stänga redan i mars 2020. Efter en pop up-lösning sommaren och hösten 2020 kunde vi under våren 2021 skriva avtal med Lundaetablissemangen, en grupp med täta kopplingar till våra grannar Tegnér och AF, som numera driver restaurangen.

Med bistånd från Crafoordska stiftelsen kunde vi både genomföra utställningen *Cirkus* och ett utbyggt pedagogiskt program kring utställningen och dessutom sätta cirkustema på lekplatsen. Vår forskningssatsning med stöd från Birgit och Sven-Håkan Ohlssons stiftelse och Nordenstedtska stiftelsen började leverera resultat och en lång rad forskningsprojekt som bedrivs i samarbete med Lunds universitet kunde lägesrapporteras på ett internseminarium i oktober. Under året visades även vandringsutställningen *Fira demokratin!* som producerats av Sveriges riksdag och uppmärksammar demokratins genombrott i vårt land. Under hösten öppnade vi den tillfälliga utställningen *Knitstart my heart – Anna Bauer* som bidragit med förnyelse och ökat besökarflöde på norra området.

Det mångåriga textilprojektet som finansierats genom en testamentarisk avslutningsfas och ny inredning i textilmagasinet kunde tas i bruk. Samtidigt kunde vi påbörja ompackningen av arkeologiskt skelettmaterial i form av djurben och fortsätta ompackningen av den stora förpackningssamlingen från Åkerlund & Rausing. Flera av byggnaderna renoverades, tak och plåtarbeten på Forsbergsgårdshuset målades om liksom en del detaljer på Allmogehallen. Det återstående takfallet på Bosebo kyrka och Rustmästarbostadens tak lades om och Diabasens tak lades om som en förberedelse för solpaneler. Halmtaken på Gethuset och

Västra Vrams prästgård fick ny ryggning. Vi kunde också göra om en del av utemiljöerna framför Vita huset och kring Blekingegården samt plantera träd i fri-luftsmuseet och inleda arbetena med att återuppföra Fideporten.

Den arkeologiska och bebyggelse-antikvariska uppdragsverksamheten fortsatte även detta år med ett stabilt inflöde av uppdrag. Våra grannar i kvarteret Kulturen började bygga ett nytt hyreshus och bygget föregicks av en givande arkeologisk undersökning. Vi kunde också slutrapportera den omfattande undersökningen i ett annat grannkvarter – Sankt Mikael. Där hade fältfasen genomförts 2019 och följts av analysarbete och rapportarbete som slutfördes ungefär samtidigt som byggnaden blev klar.

Vi tyckte det var angeläget att hålla Hökeriet öppet i juli och halva augusti och bemannade med personal från museet. Den ideella föreningen *Hökeriets vänner* har haft begränsade öppettider på grund av pandemin. Vi utökade öppettiderna i Tegnärmuseet och höll öppet både lördagar och söndagar i juli och augusti. Precis som tidigare år driver vi Livets museum på uppdrag av Region Skåne.

Vi såg också att övriga musei-kollegor började se ljuset i slutet av tunneln. Ett tecken på det är att förfrågningar om kommande utlån ökade. Vi brukar låna ut relativt mycket och har även haft en vandringsutställning, *Katja of Sweden*, som under året visats i Nyköping och Skara. Kulturen producerade dessutom en bok om Katja of Sweden, även det en framgång. Temat för årsboken var arkeologi.

År 2021 blev i korthet ett år som började med förväntad men kraftig påverkan av en pandemi som stegvis släppte taget och gjorde att året kunde sluta i ett intensivt crescendo av museiverksamhet som verkligen bådade gott för framtiden.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by a series of loops and a long horizontal stroke ending in a small dot.

Gustav Olsson, Museichef

Utställningar

TILT! – Flipperspelens kultur och historia och Mopeden – en svensk designhistoria: Dessa två utställningar från 2020 visades fram till 21 februari respektive 28 februari. *Tilt!* visades i Lundahallen och här berättades om flipperspelens tekniska, konstnärliga och kulturella historia. Utställningen var inlånad och producerad av två av landets storsamlare och kännare av flipperspel, Mats Holmquist och Claes Johansson i samarbete med Västergötlands museum. *Mopeden* visades i Textilhallen och berättade om hur mopeden på några år förvandlades från bruksföremål till modesak med starkt symbolvärde. Innehållet tog även avstamp i några portalfigurer inom modern svensk industridesign. Utställningen producerades av journalisten och mopedhistorikern Claes Johansson i samarbete med Kulturen. Tillsammans gav utställningssatsningar inblick i ungdomskultur och designhistoria under 1960-, 70- och 80-tal.

Fira demokratin!: En inlånad vandringsutställning från Sveriges riksdag som öppnade på Kulturen den 1 december 2020 och visades i Lundalabbet fram till 27 maj 2021. Utställningen berättar om historien bakom beslutet om allmän och lika rösträtt och turnerar under jubileumsperioden 2018–2022.

Elsa Beskows sagovärld: På grund av pandemin producerade vi ingen ny lekutställning 2021. Vi beslutade istället att låta den befintliga lekutställningen stå ytterligare ett år och gav på så sätt fler barn och familjer möjligheten att uppleva Elsa Beskows sagovärld. Här fanns spännande kryphål och miljöer att upptäcka och barnen kunde hälsa på hos Tant Gredelin, Tant Brun, Tant Grön och Farbror Blås skola. Inspirationen hämtades från fantasifulla och magiska sagor där blommar får liv och små människovarelser lever sida vid sida med djuren. Längst in i utställningen kunde barnen uppleva de fyra årstiderna genom Elsa Beskows bilder i stort format på väggarna och genom att leka, klättra, åka rutschkana och gå på upptäcktsfärd.

Cirkus: Den 10 april öppnade vi årets första nya egenproducerade utställning i Lundahallen och i Textilhallen. I samarbete med Cirkus Rhodin och den prisbelönta fotografen Åsa Sjöström bjöd vi in besökare att upptäcka den traditionella cirkusens förtrollande värld. Innehållet kretsade kring företeelsen cirkus från 1700-tal till idag. År 2020 togs turnerande klassisk cirkus med på listan över immateriella kulturarv i Sverige. Kulturen kunde med utställningen möta detta genom foto, film, dräkt, ljud, föremål och aktiverande moment. Den dokumentära

lokala och regionala förankringen och nutidsaspekten bidrog också till en bredd i denna kulturhistoriska produktion. Utställningen tog sin utgångspunkt i Cirkus Rhodin som är en av de få traditionella cirkusar som finns kvar i Sverige och som har sin bas i Skåne. Ägaren Diana Rhodins farfar Brazil Jack och hennes far Trolle Rhodin var två av svensk cirkus stora personligheter under 1900-talet. Föremål lånades i huvudsak in från Cirkus Rhodin men även föremål ur våra egna samlingar visades. Inlån gjordes även från Cirkusmuseet, Cirkusakademien, cirkusdirektör Isabella Enoch Sosman och Länsmuseum Gävleborg. Fotograf Åsa Sjöströms porträtt, dokumentära fotografier, och delar av dokumentärfilmen *Den sista cirkusprinsessan* visades också. Utställningsproduktionen beviljades 1.2 miljoner av Crafoordska stiftelsen för program och utställningsproduktion.

Knitstart my heart – Anna Bauer: Den 25 september invigde vi den färgsprakande och populära utställningen *Knitstart my heart – Anna Bauer*. Det blev årets första riktiga invigning. Det var mycket uppskattat av både besökare och personal, då vi inte kunnat ha publika invigningar tidigare under året på grund av restriktionerna under pandemin. Utställningen var ett samarbete med konstnären Anna Bauer, som är känd för sina inspirerande böcker om hönsestriker och sitt träffsäkra, ofta humoristiska uttryck inom textil bildkonst. I utställningen som visas fram till 28 augusti 2022 kan besökare ta del av Anna Bauers konstnärliga process och skapande inom flera olika tekniker som alla är en del av hennes universum. Här tas det avstamp i både punk och hantverkstraditioner, perspektiven vrids och försöker fånga det sköra och obegripliga som lätt slinker undan. Utställningen visar olika hönsestriker, som kläder, coronamasker och väggsköldar. Här ställs även udda textila figurer ut och broderier av olika slag. Som en del av utställningen finns även rummet *Praktiken* där besökarna själva kan prova på att skapa i flera olika textila tekniker. Utställningen står på norra området i Ystads- och Schlyterska husens andra våning.

Märk väl!: I ett led att förnya och att ge plats åt nya utställningar, både egenproducerade och inlånade, beslutade vi att ta ner utställningen *Märk väl!* som stått sedan 2009. Utställningen stod fram till 27 april i Ystads- och Schlyterska husens andra våning, den utställningsyta där *Knitstart my heart – Anna Bauer* nu visas.

Katja of Sweden: Vår framgångsrika egenproducerade vandringsutställning Katja of Sweden fortsatte att turnera under 2021 och hyrdes in av två museer i landet. Först ut var Sörmlands museum där utställningen visades från 13 april–26 september. Västergötlands museum hyrde utställningen från 13 november 2021–13 februari 2022.

Friluftsområdet: Det fleråriga projektet med att utveckla och förstärka landsbygdsmiljöerna på norra området avslutades och kommer att gå in i en ny utvecklingsfas.

Vitalisering av utställningar: Under 2021 påbörjades en del vitaliseringsarbete i utställningen *Vapen – Makt över liv*, i form av förnyad utställningskatalog och beställning av ny skjutbana. Planerad vitalisering av Arbetarbostaden flyttades fram till 2022.

Från utställningen *Cirkus*. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Program- och skolverksamhet

Under våren fick tyvärr programverksamheten ställas in helt på grund av coronapandemin. Det blev inte heller något nationaldagsfirande eller midsommarfirande. Till sommarsäsongen hade smittan gått ner och programverksamheten fortskred likt tidigare år. Skolorna bokade inte in några visningar eller program under våren och började återvända först i september/oktober. Vi genomförde även många julvisningar för både skolor och företag. Pedagogerna medverkade även i digitala inspelningar.

Vi erbjöd familjeverkstäder varannan helg från juni till december och programaktiviteter under sommar, höst och julloven. De program och visningar som har genomförts utgår från utställningar, traditioner och Kulturens övriga verksamheter. En stor del av programverksamheten har fokus på barn och unga. Under skolverminerna riktar vi oss till lärare och elever och under loven till barn och deras anhöriga. Vi samverkade med många olika organisationer, föreningar, artister och musiker och erbjöd föreläsningar, konserter och föreställningar. För barn har vi haft följande föreställningar; *Stjärnan lyste klart* med Kulturens marionetteater, julsånger med Tomtemor och pepparkaksgubben, Melodinosauriefestivalen med Pappa Kapsyl. Alla aktiviteter under sport- och påsklovet var inställda.

I programverksamheten vill vi även berätta om och väcka intresse för traditioner och högtider. Under påskan hade vi en liten påskutställning i Lusthuset. I samarbete med SommarLund erbjöd vi konserter med fri entré till parken. Vi hade tre orgelkonserter i Bosebo kyrka. Teater Theatron spelande föreställningen *Sjopalovich resande teatersällskap* sex gånger under sommaren. Malmö vokalensemble tolkade Lill Lindfors, kören Oktopuss höll konsert i kärlekens tecken. Fri entré hade vi under Kulturnatten (1 561 besökare) med cirkustema, minishower med cirkus Rodin, cirkuspyssel för barn, ficklampspromenad i parken. Under Konstkvällen hade vi också fri entré och erbjöd tre visningar i utställningarna *Textilt* och *Jag ser dig - fotograf Ida Ekelund*.

Under höstlovet erbjöd vi 29 program; spökverkstäder med drop in, visningar av rysliga ställen på museet, trolleriskola med magiske Måns, magishower med Malin Nilsson, dramatiserade spökvandringar; *Jakten på den försvunna spöskatten* på dagtid och ficklampspromenad med spöktema i parken under kvällstid.

Från 1 maj–15 september har Kulturen **sommarsäsongs** med längre öppethållande varje dag. Vi hade flera aktiviteter och besökarna kunde delta i vårt levandegörande i parken. *Lekfulla tidsresor*, våra publika lustspel, var en repris från 2020 på temat renässansen, dess konst och vetenskap och vi reste tillbaka till år 1584. För barn erbjöds *Historiska uppdrag* – en upptäckarrunda på temat marknadsunderhållning där barnen löste uppdrag tillsammans med volontärer, och skapande verkstäder på olika teman. Vi erbjöd också stafflimåleri i parken och visningar i friluftsmuseet på olika teman.

I likhet med sommarsäsongen är **Julen på Kulturen** en förtätning av programpunkter. I flera av friluftsmuseets interiörer visas julfirandet med dukade bord och julens prydnader från olika tider. Parken dekorerar med ljusslingor och julpynt, vi hade drop in-julpyssel, kurser och konserter. Vi hade åtta Luciakonserter i Bosebo kyrka med Bella Voce – Lunds studentsångerskor. Julstökshelgen lockade 9 432 besökare och inleddes redan på fredagskvällen och fortsatte under lördagen och söndagen. Museet fylldes av körer, musiker, Luciatåg, matstånd och marknadsknallar. Besökare fick möta personal i historiska dräkter som berättade om julfirandet i de olika interiörerna. Under december hade vi också visningar om hur julen firades i olika tider och olika sociala miljöer. I Blekingegården fanns pedagoger klädda till pigor som berättade om julfirandet och det vardagliga livet år 1815.

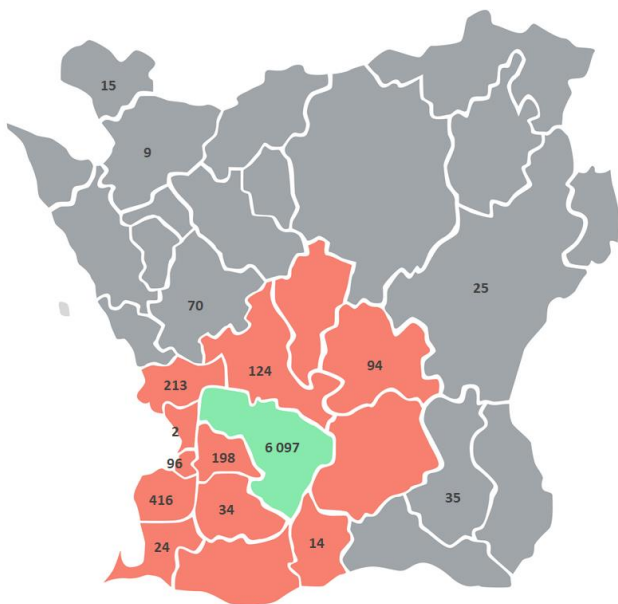
På Kulturens Östarp hade vi säsongsstart men tyvärr utan djursläpp 1 maj, slåtterdag – höskörd på gammalt sätt med lie, kratta och hässjor och säsongsavslutning med visningar. Från maj till augusti fanns en värd i 1800-talsdräkt på plats som höll i visningar och andra aktiviteter på olika teman i Gamlegård.

Tegnérsmuseet var öppet varje lördag och söndag i juli och augusti, samt konsthelgen och två lördagar i december. **Hökeriet** drivs av Hökeriets vänner och har haft begränsade öppethållande. Under juli och augusti bemannades Hökeriet av Kulturens egen personal.

Vi har en bred skolverksamhet för elever och utbildningar för lärare. Under året har vi genomfört cirka 120 skolprogram och ett skapande skola-projekt för årskurs 3 på temat samisk kulturhistoria och slöjdande. Totalt genomförde pedagogerna 11 fortbildningar för 155 lärare/pedagoger. Två nya ”körkortsutbildningar” för 28 lärare har genomförts och 127 lärare av dem som redan tagit ”körkort” till Kulturen tidigare år, har återkommit för en så kallad uppdatering.

Statistik 2021

Från och med januari 2019 för vi statistik över vilka kommuner förskolorna och skolorna kommer ifrån. Procentuell fördelning per kommun enligt nedan:

Skolbesök	Antal	%
Lund	6 097	79,3
Kranskommuner	1 215	15,8
Övriga kommuner	378	4,9
Samtliga besök	7 690	

Visningar för vuxna, Kulturen i Lund = 112

Visningar för skolor, Kulturen i Lund = 119

Visningar för vuxna på Östarp = 61

Visningar för skolor på Östarp = 16

Lovprogram (visningar, verkstäder) för barn och familjer = 73

Barnkalas = 19

Utbildade lärare = 155

Lekfulla tidsresor = 18

Studieförbundet Vuxenskolan höll under höstterminen 5 smideskurser vid 12 tillfällen/kurs, 1 kurs/10 tillfällen, 4 kurstillfällen på tisdagar samt 2 kurser under helger i vår smedja. Vårens kurser blev inställda på grund av coronapandemin.

Pedagog Yvonne Andersson håller avstånd under fortbildning för lärare. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Pedagogerna Olle Ekström, Annika Mandahl och Yvonne Andersson i spöskrud under höstlovet. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Historiska uppdrag för barn med Emma Holmgren och Emma Larsson. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Kulturens volontärer. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Arbete med kulturarv

Samlingar och dokumentation

Under året har planen för utbyggnad av Diabasen, Kulturens magasin, utvecklats ytterligare och ett genomarbetat underlag har sammanställts. En osteolog har utfört merparten av ompackningen av det medeltida djurmaterialet, det vill säga skelett. En del av förpackningssamlingen från Åkerlund & Rausing har registrerats och packats om. Rengöring och återplacering av böckerna i Thomanders bibliotek har kunnat slutföras under året. Inspelade intervjuer med överlevande från Ravensbrück har digitaliserats och transkriberats.

Kulturarvs-IT har utfört bildkoppling och tillfört information om föremål i Kulturens samlingar och Region Skånes medicinhistoriska samling. Dessutom har digitaliseringen av den arkeologiska samlingen fortsatt med bidrag från Nordenstedtska Stiftelsen.

Tack vare en generös donation har ytterligare delar av textilsamlingen fotograferats och placeras in i nya kompaktsystem för rullade och liggande textilier. De nya förvaringssystemen har kompletterats under året.

En konserveringsateljé för arkeologisk och kulturhistorisk konservering har tillskapats i magasinsbyggnaden Diabasen och har till del utrustats under året.

Forskare har studerat föremål i Kulturens samlingar. Bland dessa kan nämnas stekspett, medeltida skelettmateriel i syfte att hitta nya dateringsmetoder, arkivmaterial om Ravensbrück, tandborstar, mattor kopplade till hemslöjden, arkivmaterial om Nelly Turing och Teosofiska samfundet i Lund, björnsput, Lundagårds grindar, arkivmaterial kring Lilli Zickermann och Kulturens Konstslöjdstalt.

Kulturens föremålssamlingar har utökats med närmare 400 föremål under 2021. Kulturen förvaltar även Region Skånes medicinhistoriska samling, som under året utökades med 57 föremål.

Kulturen har på uppdrag av Region Skåne drivit Livets museum i Lund. Under året genomfördes totalt 178 visningar på Livets museum och ett pedagogiskt program kring pandemier i historien genomfördes med 20 klasser i Lomma.

Kulturmiljö

Vi har genomfört regionalt kulturmiljöarbete inom fälten arkeologi och bebyggda miljöer. Under året höll Kulturen ordförandeskapet i Region Skånes nätverk *Kulturmiljö Skåne* och bland annat genomfördes en Framtidsworkshop i nätverkets regi på Kulturen med deltagare från regionens kulturarvsinstitutioner, kommuner, Länsstyrelsen och universitetet.

De arkeologiska uppdragen har utförts i framförallt Lund. I Sankt Petrikyrkogata genomfördes ett längre schaktningsarbete och välbevarade trärör för vattenledning från 1600-talet omhändertogs. I kv Kulturen 4 genomfördes en lite större arkeologisk undersökning inför husbyggnation. Vid undersökningen hittades rikligt med tidigmedeltida keramik och i fler gropar ett rikt inslag av kvickar (benkärnan i slidhorn) samt bearbetade horn, vilket härrör från någon form av hornbearbetning på platsen, möjligtvis kam- eller skedproduktion. Förundersökningar genomfördes i kv Paradis 56 och kv Sankt Thomas 39, inför tillbyggnad av Lunds nation. Under slutet av året påbörjades också ärendet med konsekvensanalys för markpåkänning vid nedtagning av Domkyrkans torntak.

Utanför Lund genomfördes schaktningsövervakningar i de medeltida bytomterna Veberöd och Torna Hällestad. Kulturen genomförde en trädgårdsarkeologisk undersökning på Örnans kulturresevat och deltog i en forskningsgrävning av Hunehals borg, Kungsbacka, i regi av Kulturmiljö Halland.

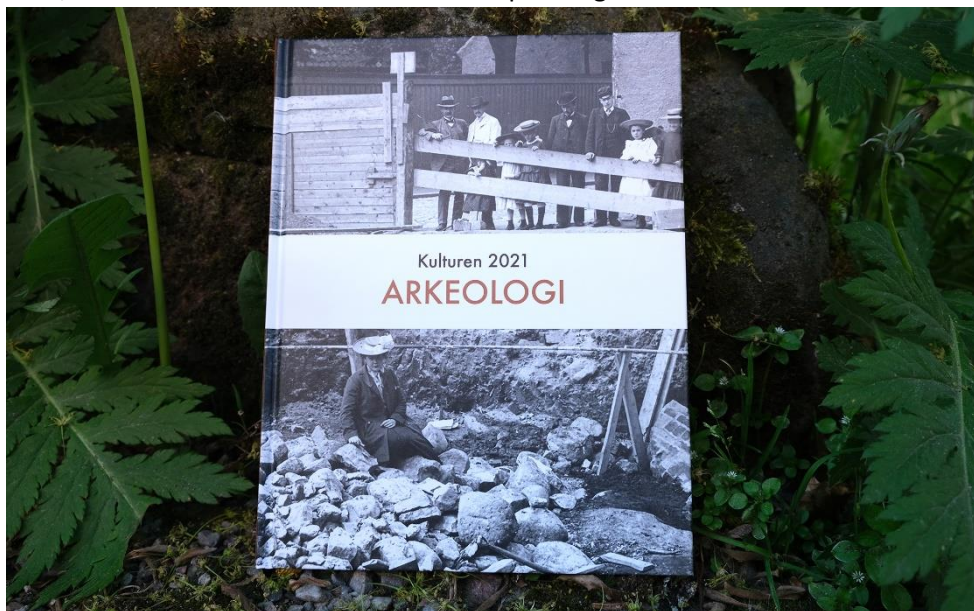
Under året pågick bearbetningen och basrapportarbetet efter den stora arkeologiska undersökningen år 2019 i kvarteret Sankt Mikael, och under hösten kunde rapporten färdigställas. Därefter vidtog arbetet med den populärvetenskapliga publikationen från undersökningen som boksläpps under 2022. Parallellt genomfördes fördjupningsarbetet med resultatet från undersökningen, delvis finansierat av medel från Birgit och Sven Håkan Ohlssons stiftelse. Även detta arbete är planerat att ges ut under nästa år i Kulturens serie *Archaeologica Lundensia: investigationes de antiquitatibus urbis Lundae*.

De bebyggelseantikvariska uppdragen är fördelade runt om i hela Skåne, med bland annat upprättande av många vård- och underhållsplaner av kyrkogårdar, samt uppdatering av kyrkors underhållsplaner till Svenska kyrkan. Under året genomfördes byggnadsminnesutredning av f d kommunhuset i Glemmingebro, planarbete åt Lomma kommun, inventering av Björka by, Helsingborg och kun-

skapsunderlag för Helsingborgs rådhus. Antikvarisk medverkan/sakkunnig genomfördes i en mängd uppdrag, bland annat Bjärsjöholms gods, kyrkogårdsmuren i Gryt, Slottsplatsen centralt i Landskrona, flera olika uppdrag inom Flyinge kungsgård och konsekvensbeskrivning för Ingeborrarps byggnadsminne. Härtill Blåherremölla, Munkarps kyrka och i Lund, Kv Häradshövdingen 2, Apoteket Svanen, Vänskapens hus och Östervångskolan. Kulturens bebyggelseantikvarier och timmermän genomförde också kurser i kulturmiljö på uppdrag inom utbildning på KYH Malmö.

I arbetet med den yttre kulturmiljön har Kulturens byggnadsantikvariska och arkeologiska verksamheter genomfört visningar och annat publikt arbete, i kombination med digitala medier, beroende på aktuella restriktioner. Kulturens årsbok 2021 med titel *Arkeologi* presenterade populärt nya arkeologiska resultat.

Sedan början på 1960-talet har stadsantikvarien i Lund varit anställd av Kulturen, de senaste åren genom ett avtal utlånad på deltid till kommunen för att delta i planarbete med mera. I samband med att avtalet löpte ut den siste december 2020 valde stadsbyggnadskontoret att anställa en egen stadsantikvarie. Kulturen diskuterar därför nya samverkansformer för kulturmiljöarbetet med Lunds kommun, bland annat utfördes remissarbete i planfrågor under verksamhetsåret.

Kulturens årsbok 2021 på tema Arkeologi. Foto: Emma Holmgren, Kulturen.

Verksamhetsutveckling

Kulturen i Lund

Med stöd av utökade statsbidrag som vi fick på grund av coronapandemin, har vi kunnat genomföra ett relativt stort antal säkerhets- och trygghetsåtgärder som lades på is i den akuta krishanteringsfasen våren 2020. Som exempel kan nämnas utökat skalskydd i vissa utställningshallar liksom förbättrat brandskydd och förbättrad belysning i delar av museet. Dessutom har delar av samlingarna digitaliserats, här kan nämnas delar av en större samling skånska flygbilder och delar av de arkeologiska arkiven/samlingarna bland annat lappkatalogen. Det utökade bidraget har också inneburit att Kulturen haft möjlighet att upplåta lokaler och ytor för olika aspekter av det fria kulturlivet. Mest påtagligt var kanske Lunds student-sångare som använde museet för den TV-sända vårkonserten.

Historiska dräkter, en klänning till våra *Lekfulla tidsresor* till år 1580 samt klänningar till Thomanderska huset, har sytts upp till den pedagogiska verksamheten tack vare ett testamente. Kläderna har använts av pedagoger och volontärer i friluftsmuseet i olika sammanhang.

Under året slutfördes projekteringen och påbörjade det omfattande utställningsarbetet med uppdatering av *Metropolis – Lund på medeltiden*, med sikte på nyinvi- gning 2022. Närmare 6 000 arkeologiska föremål skall få översyn och omvård- nad och all belysning ska bytas ut till mera energieffektiv LED-belysning. Den sen- aste 20 årens forsknings- och undersökningsresultat skall också arbetas in i upp- dateringen av utställningen.

Gestaltning av friluftsmuseets äldsta delar på norra området genomfördes, med bland annat ny vipparm till brunnen vid Blekingegården. Torvtakets mullåsar på Uranäsboden renoverades och det stora arbetet under hösten var reparation och tjärning av Bosebo kyrkas tak.

Två år av pandemihantering har inneburit att verksamheten övat sig i snabba omställningar och anpassningar och detta innebär sannolikt att vi som organisat- ion är väl rustade för att hantera kommande behov av verksamhetsutveckling.

Kulturens Östarp

Liksom under det första pandemiåret 2020 så märktes det även under 2021 en ökning av besökare vid Kulturens Östarp, som kom för att uppleva platsen också utanför museets öppettider. Det är glädjande att se hur Östarp under pandemin kunde erbjuda en öppen och säker plats för rekreation och upplevelse.

Under året blev Kulturens Östarp ett kulturreservat utifrån lagens mening. Ända sedan invigningen 1924 har begreppet kulturreservat använts för att beskriva Kulturens Östarp. Den vision som lades fram av Kulturen, för museimiljön med landskap och bebyggelse 1924, är i stort samma anda och vision som det nya Kulturreservatet ska arbeta under. Kulturen är förvaltare av reservatet och reservatets mål är att spegla platsens historia under perioden 1830–1930, där Gamlegård representerar tiden kring 1850 och Alriksgården de första årtiondena på 1900-talet.

Byggnadsvården vid Gamlegård och Alriksgården har fortgått med större och mindre åtgärder. Bakugnen på Gamlegård renoverades och är i så gott skick att användning är möjlig. Renoveringen möjliggjordes genom bidrag för vård av värdefulla kulturmiljöer från Länsstyrelsen i Skåne. Dagligstugans brädgolv färdigställdes och rummet kunde åter möbleras så som det kan ha sett ut tiden kring 1850. En byggnadsarkeologisk undersökning gjordes av takstolarna. Tyvärr återkom problem med hussvamp och sanering fick vidtas.

Genom bidrag från Sjöbo kommun kunde en ny axel till vattenmöllan bilas för senare montering och stråtaken på vattenmöllan, malthuset och Møllegården fick välbehövlig ryggning av råghalm på taken.

Gårdsbrukare Emma Johansson och pedagog Emma Holmgren i Gamlegårds trädgård. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Säsongsavslutning på Kulturens Östarp. Foto: Nelly Herberg, Kulturen.

Forskning

På Kulturen bedrivs forskning inom områdena kulturmiljö, kulturhistoria och kulturarv. Museets mångvetenskapliga potential är en värdefull tillgång för studenter, lärare, forskarstuderande och forskare samt för museikolleger världen över. På Kulturen finns en forskningsgrupp som träffas regelbundet för att planera verksamheten, diskutera projektidéer och presentera pågående arbeten.

Under året har vi fortsatt med de forskningsprojekt som tidigare inletts. Det rör sig bland annat om en doktorand finansierad av Nordenstedtska stiftelsen samt om ett antal projekt, som dels genomförs enskilt, dels i samverkan med framför allt Lunds universitet. Bland dessa bör det treåriga samverkansprojektet som finansieras av Birgit och Sven-Håkan Ohlsson stiftelse nämnas särskilt.

Nedan listas aktiviteter som pågick över, inleddes eller avslutades under 2021:

Forskning och forskningrelaterade aktiviteter	Status (vid utgång 2021)
Yttertaken på kyrkorna i Lunds stift	Resultat sammanställda i rapport.
Föredrag Lunds universitet	Genomfört.
Seminarie serie onsdagskvällar	Infört.
Digitalisera det arkeologiska arkivet/GIS	Start senarelagt (start 2022)
Årsredogörelser » Östarp, storytelling	Ansökan beviljad, start 2022.
Allhelgonaklostret i Lund	Undersökningar sammanställda.
Källor till Lunds äldre historia	Start senarelagt (igång 2022)
3D-digitalisering Ravensbrück-föremål	Planering inledd.
Minnesgeografi	Arbetet igång.
Conference paper om avvecklade herrgårdsmuseer	Flyttat till 2022.
Seminarium KSAL (nya behov etc.)	Flyttat till 2022.
Doktorsavhandling	Pågående.
Sigillprojektet	Pågående.
Resiliens i livsmedelsprod. i det förindust. samhället	Fältstudier och intervjuer genomförda.
Dominikankonventet I och II	Genomfört.
Inframuseologi	Genomfört.
Konstslöjdanstalten i Lund (KSAL)	Senarelagt pga. pandemin.
A Companion to Medieval Lund	Projektplan genomförd.

Besöksstatistik 2021

Kulturen i Lund*					
	Verksamhet	Betalande	Medlem	0-18 år	Anläggning
Januari	1 831	124	92	600	2 944
Februari	1 997	869	402	669	2 801
Mars	1 447	425	340	657	2 702
April	2 417	862	489	961	3 688
Maj	3 439	1 127	658	1 524	5 372
Juni	4 376	1 678	708	1 675	9 376
Juli	10 809	5 391	983	3 542	18 804
Augusti	8 487	4 462	739	2 963	16 842
September	5 146	2 177	557	1 949	10 754
Oktober	8 500	2 902	778	2 930	14 255
November	15 980	7 961	1 917	5 114	18 170
December	5 552	2 249	511	2 559	8 335
Totalt	69 981	30 227	8 174	25 143	114 043
Anläggningsbesök övriga besöksmål					
	Kulturens Östarp	Livets museum	Hökeriet	Tegnérmuseum	
Januari	306	0	0	0	
Februari	322	0	0	0	
Mars	563	15	0	0	
April	1 374	0	0	0	
Maj	2 656	52	0	0	
Juni	2 298	292	0	0	
Juli	3 906	13	557	36	
Augusti	3 310	626	836	46	
September	1 879	687	330	0	
Oktober	1 598	1 317	625	456	
November	1 655	1 557	555	0	
December	1 494	851	431	43	
Totalt	21 361	5 410	3 334	581	
*Notera att kategorierna "Betalande", "Medlem" och "0-18 år" inte utgör samtliga verksamhetsbesök. Bland övriga ingår t ex fria entréer och konferensdeltagare.					

Ekonomiskt resultat

Coronapandemin har haft stor effekt på det ekonomiska resultatet även under 2021. Året inleddes med mycket svaga intäktssiffror för den publika verksamheten, vilket höll i sig under hela våren. Entréintäkterna repade sig under sommaren och hösten och vi kunde vid årets slut konstatera att vi nått målet för året, vilket var ca 60 % av ett normalår. Tack vare ett målmedvetet arbete hos alla i verksamheten, samt stödpaket från regionen, kunde vi under det andra halvåret genomföra en hel del av de åtgärder som tidigare lagts på is.

Kulturen har haft en god utveckling för fonder och aktier under 2021 och realiserat denna i större omfattning än planerat. Detta är en konsekvens av att vi genomfört ett bankbyte. Totalt blev utfallet för finansiella intäkter och kostnader 1,9 miljoner bättre än budget.

Det redovisade resultatet för året hamnade på -711 KSEK. Resultatet balanseras till eget kapital och balanserade vinstmedel uppgår per 2021-12-31 till 16 439 KSEK.

Personal och arbetsmiljö

2021 präglades som tidigare år av pandemin och anpassningarna i arbetssätt fortsatt under 2021.

Under året har vi fått ett nytt kollektivavtal som ett resultat av att vår tidigare arbetsgivarorganisation gick ihop med Pacta och bildade det nystartade Sobona. Som ett led i detta har organisationen arbetat fram nya arbetstidsavtal och även påbörjat en resa mot att byta lönesystem.

Nyckeltal, mål och utfall

	Utfall föregående tre år			2021	
	2018	2019	2020	Mål	Utfall
Verksamhetsbesök					
Samtliga besöksmål	146 401	164 126	81 156	114 000	100 907
Kulturen i Lund	99 530	116 754	52 124	75 000	69 981
- varav 0–18 år	31 040	40 462	20 502	30 000	25 143
Anläggningsbesök					
Samtliga besöksmål	204 568	238 110	105 252	144 000	144 969
Kulturen i Lund	157 697	190 738	76 220	105 000	114 043
Webb och Facebook					
Sessioner kulturen.com	198 909	318 878	381 782	275 000	272 233
Övriga webbsidor	48 974	66 692	82 514	50 000	34 214
Följare Facebook	12 925	14 316	15 401	16 000	16 071
Ekonomi kkr					
Entréintäkter	3 947	5 123	2 233	2 520	3 161
Försäljning	1 149	1 472	1 226	1 115	1 758
Medlemsavgifter	1 585	1 696	1 645	1 715	1 552
Uppdrag kulturmiljö	4 983	5 258	4 835	5 776	4 842
Lönekostnad	34 299	36 171	33 656	36 632	35 700
Ekonomiskt resultat	-609	-5 329*	-1 475*	-600*	-711*
Nettoomsättning/årsverke					
Med medlemsavgift	281	284	230	267	257
Utan medlemsavgift	253	257	200	237	230
Medlemmar					
Antal medlemmar	3 262	3 386	3 254	3 450	3 606
Medarbetare					
Årsverken	58	65	60	58	64
Sjukfrånvaro total %	5,35	6,73	6,33	5,0	2,9
Sjukfrånvaro korttid %	2,41	3,24	3,05	3,5	2,9

*Föreningen har ändrat redovisningsprincip för användning av ändamålsbestämda gåvomedel fr o m 2019. De bokas mot balanserat resultat istället för att intäktsföras i resultaträkningen. Samtidigt bokförs motsvarande kostnad i resultaträkningen, vilket innebär att varje transaktion genererar ett negativt utfall i resultaträkningen.

Utfall ekonomiskt resultat för 2021 jämförbart med budget är -111 KSEK.

Gåvor och donationer

Kulturen tar tacksamt emot gåvor, testamenterade medel och mecenatmedel. Tack vare detta generösa stöd kan vi berika våra samlingar, investera i verksamheten samt finansiera projekt som vi i annat fall inte hade haft möjlighet att genomföra. 2021 års mecenatmedel gick oavkortat till att restaurera stenmuren kring Bosmålatorpet.

Vi tackar för de gåvor och donationer som mottogs 2021:

Lisbeth Barteg, Lund

Lena Birgersson, Lund

Ettan Bratt, Lidingö

Pia Christensson, Malmö

Margareta Eklund, Lund

Olof Elfström, Tremithosa

Dödsboet efter Ingrid & Gösta Friis Fritzell, Lund

Inger Gustafsson, Lund

Ingalill Hellborg, Lund

Anna Holmbom, Smygehamn

Gillis Jimheden, Förslöv

Susanne Kampman, Haag

Bodil Kronvall, Lund

Anne-Marie Leander, Lund

Leif Lundberg, Löberöd

Carl Hampus Lyttkens, Lund

Barbro Moberg, Staffanstorp

Eva Nilsson, Södra Sandby

Eva Olin, Lund

Otto Ryding, Lund

Röda Korset, Malmö

Bodil Stefansson, Torekov

Andrea Ståleker, Helsingborg

Åsa Wettre, Göteborg

Ann-Marie Ågren, Helsingborg

Olov Överby, Enskede Gård

Friluftsmuseet. Foto: Jessica Ljung, Kulturen.

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige

HÖGSTE BESKYDDARE

H.M. Konung Carl XVI Gustaf

HEDERSLEDAMÖTER

Bertil Hagman	Martin Wiklund
Lennart Nilsson	Stefan Wiklund
Margareta Nilsson	Thomas Wiklund
Märit Rausing	

KULTURENS STYRELSE 2021–2022

Representanter valda av föreningen:

Bengt L Andersson, ordförande
Lars Wetterberg, vice ordförande
Gustav Olsson, verksamhets- och museichef
Klemens Ganslandt
Eric Hamilton
Lena Leufstedt
Gustaf Lorentz
Hanne Mannheimer
Solfrid Söderlind

Region Skånes representanter:

Ingrid Jägerhed (S)
Hans Svedell (M)

Lunds kommuns representanter:

Sebastian Jaktling (S)
Lars V Andersson (C)

Personalrepresentanter:

Mats Engström, DIK
Lars Tedenbrant, Vision

Arbetsutskott:

Bengt L Andersson (ordförande)
Lars Wetterberg
Hanne Mannheimer
Sebastian Jaktling
Gustav Olsson

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE
Tegnérplatsen i Lund | 046-35 04 00 | www.kulturen.com